

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки / О. Є. Антонова // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / [за ред. О. А. Дубасенюк]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 14–41.
2. Альтшуллер Г. С., Алгоритм изобретения / Г. С. Альтшуллер. – М., Московский рабочий, 1969. – С. 50.
3. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления. – М. : Прогресс, 1969. – С. 433–456.
4. Губенко Е. Л. Диагностика и развитие творческих способностей ребенка средствами изобразительного искусства / Е. Л. Губенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/578042/>
5. Креативность // Степанов С. С. Популярная психологическая энциклопедия. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – С. 328–331.
6. Майкл Микалко. Игры для разума. Тренинг креативного мышления / Майкл Микалко. – СПб. : Изд-во «Питер», 2007. – 448 с.
7. Особов І. П. Деякі аспекти вивчення креативності. Зарубіжний досвід ХХ століття в оцінці сучасних дослідників / І. П. Особов // Гуманитарные научные исследования. – Октябрь, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://human.snauka.ru>.
8. Пономарьова-Семенова Р.О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості / Р. О. Пономарьова-Семенова // Обдарована дитина. – 2007. – №7. – С. 12.
9. Сидорчук Т. А. Система творческих заданий как средство креативности на начальном этапе становления личности // Автореф. дис. на соиск. наук. степ. канд.пед.наук / Т. А. Сидорчук. – М., 1998. – 21 с.
10. Эдвард де Боно. Шесть шляп мышления / Эдвард де Боно. – СПб. : Изд-во «Питер». – 1997. – 123 с.

УДК 792.077 (477.84) ХХ

П. О. СМОЛЯК

ТЕАТРАЛЬНИЙ ГУРТОК СЕЛА БУЦНІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ В КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РУСІ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто діяльність аматорського театрального гуртка осередку товариства «Просвіта» села Буцнів Тернопільського повіту в контексті культурно-просвітницького руху першої третини ХХ століття. Звернено увагу на роль голови місцевої філії «Просвіти» Ізидора Глинського і його внесок у мистецьке життя села. Висвітлено репертуар колективу на різних етапах розвитку, охарактеризовано роботу керівників-режисерів гуртка та їхній вплив на творчий склад колективу.

Ключові слова: аматорський театральний гурток, товариство «Просвіта», культурно-освітня діяльність, репертуар, вистава, актори.

П. О. СМОЛЯК

ТЕАТРАЛЬНИЙ КРУЖОК СЕЛА БУЦНІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО УЕЗДА В КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТІТЕЛЬСЬКОМУ РУСІ ПЕРШОЇ ТРЕТИ ХХ СТОЛІТТЯ

В статті розглянуто діяльність аматорського театрального кружка ячейки товариства «Просвіта» села Буцнів Тернопільського повіту в контексті культурно-просвітницького руху першої третини ХХ століття. Звернено увагу на роль голови місцевої філії «Просвіти» Ізидора Глинського і його внесок у мистецьке життя села. Висвітлено репертуар колективу на різних етапах розвитку, охарактеризовано роботу керівників-режисерів гуртка та їхній вплив на творчий склад колективу.

местного филиала «Просвита» Исидора Глинского и его вклад в художественную жизнь села. Освещен репертуар коллектива на разных этапах развития, охарактеризована работа руководителей-режиссеров кружка и их влияние на творческий состав коллектива.

Ключевые слова: любительский театральный кружок, общество «Просвита», культурно-образовательная деятельность, репертуар, спектакль, актеры.

P. O. SMOLYAK

THEATRICAL GROUP OF BUTSNIV VILLAGE IN TERNOPIL COUNTY IN CULTURAL AND EDUCATIONAL MOVEMENT IN THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY

The end of XIX – early XX century – the period of active development of national, political and cultural life of Galichina. The most effective and most massive of cultural and educational institutions proved society «Prosvita», which was established in Lviv in 1868 and covered all the west ukrainian land.

Active in the first third of the twentieth century was marked cell «Prosvita» v. Butsniv in Ternopil county. According to archival materials reading society «Prosvita» in the village Butsniv was founded in 1896. Representatives activists rural center «Prosvita» were mostly priests, educated villagers or wealthy owners, indifferent to state of education and culture in the country.

To intensify national consciousness of peasants especially a lot of work and effort was launched with the then priest Butsniv father Isidore Glinski, who instructed active members organize theatrical group, buy books, sets, costumes and attract talented citizens, highlighting the needs of the group some money. Participate in the circle was considered a singular honor and prestige.

In the first decade the members of the group involved in the organization and preparation of theatrical productions produced costumes and scenery, looking the premises for theater hall, reading room librarian Denis Kushpinskiy purchased a significant amount of literature that used including the setting performances. During this period the amateurs had been performing dramas as classical dramatists and playwrights obscure Galichian's playwright who wrote plays for amateur dramatic groups in society branches «Prosvita».

The events of World War I halted amateur theatrical activity almost 10 years.

In the postwar period to permit recovery of the branch «Prosvita» in Ternopil and villages of the Ternopil province were received in 1921. The Polish government hostile attitude toward reading rooms of «Prosvita» and persecuted activists tried to ban their functioning.

In Butsniv village change the statute of the local branch of the «Prosvita» was held in 1925, but began to organize rural amateur performances in 1923. In the late 20's theatrical group consisted of 20 members. The head of the group chose a local activist and a talented organizer John Zvarych.

Despite the policy of pacification of the Polish government, a drama group is most developed in the first half of the 30's. In 1931 butsniv amateur actors, the head of which was the village deacon Nicholas Melnychuk viewers showed 14 performances and received them with income over 700 zlotys. Much of the show performances by members of the drama circle spent to replenish the village library with reading.

Instead of long-time head butsniv village «Prosvita» Isidor Glinski came father Michael Kulinich, and later a young priest Basil Kurylas who were indifferent to the drama of the countryside.

In subsequent years, theatrical groups manage Basil Mokriy and Nicholas Dmytryshyn who have purchased many sets, costumes and theatrical supplies. Working on the repertoire of the group, they were selected for staging of the most popular plays of the time. Number of theatrical group was 32 people.

The structure of theatrical groups included mostly active young people who participated also in choir, dance group and orchestra. Amateurs read different literary history, of social and religious topics, studied the most popular dramatic play, attended performances in Ternopil and other outlying villages. Thanks to the effort and talent of these young leaders of the group managed to perform drama at a high artistic level. Members of the group were not only Butsniv but also in neighboring villages and towns.

After coming in 1939 in Western Ukraine Soviet power, society «Prosvita» inactive. Cultural and artistic life began to gradually decline. Reading and people's houses turned into warehouses and industrial buildings. In local activists exerted great pressure: many members harassed, arrested and sent to Siberia.

Despite all the obstacles and prohibitions that local authorities commit to activities, participants theatrical groups brought cultural and educational level of local residents raised them artistic tastes and national patriotism.

Key words: *amateur theatrical group, society of «Prosvita», cultural and educational activities, repertoire, performance, actors.*

На етапі сучасного українського державотворення у вчених зростає великий інтерес до питань, які пов'язані з дослідженням духовного життя суспільства. Важливим чинником у цій сфері є театральне мистецтво, яке завжди було основною складовою культурного життя українців. Таке мистецьке спрямування потребує нових підходів в осмисленні матеріалу, а також достовірної джерельної бази, яка б об'єктивно висвітлювала процеси, пов'язані з культурним розвитком і стала предметом для їхнього аналізу та наукового осмислення.

Аматорський театральний рух першої третини ХХ ст. досліджували Р. Пилипчук [16], О. Казимиров [9], О. Боньковська [1]. Діяльність аматорських драматичних гуртків в процесі функціонування філій «Просвіти» частково вивчали І. Скочиляс [20], І. Зуляк [8], Б. Савчук [19], С. Степанюк [21] меншою мірою торкаючись вивчення аматорських гуртків окремих сіл. Певні дані про діяльність аматорських драматичних гуртків у селах поблизу Тернополя знаходимо у розвідках місцевих краєзнавців [13; 14; 18; 10; 15]. Значна частина матеріалу міститься в архівних джерелах Державного архіву Тернопільської області [2–7] та Центрального державного історичного архіву України у м. Львів [22].

Мета статті – розглянути діяльність аматорського театального гуртка села Буцнів Тернопільського повіту в першій третині ХХ століття, звернути увагу на культурно-освітнє та національне становище місцевих жителів, репертуар аматорів, роботу керівників гуртка та творчий склад колективу.

Кінець ХІХ – початок ХХ століття – період активного розвитку національного, політичного та культурно-освітнього життя Галичини. Це був час, коли в галицьких селах та містечках розпочалося утвердження в місцевих жителів національної свідомості та патріотизму. Такий рівень самоусвідомлення був можливий лише завдяки відкриттю широкої мережі навчальних закладів і створення культурно-освітніх та спортивних установ – «Просвіта», «Рідна школа», «Сокіл», «Січ» та ін. Найдієвішою і наймасовішою серед них виявилось культурно-освітнє товариство «Просвіта», яке було створене у Львові 1868 р. на противагу антиукраїнським течіям у культурному житті. Широкого поширення це товариство набуло в кінці ХІХ – першій половині ХХ століття та охопило всі західноукраїнські землі. За даними архівних матеріалів, діяльність товариства «Просвіта» поширилася також і в кожне село і містечко Тернопільщини. Першість займали ті села, які були найближче розташовані біля повітових міст.

Активною діяльністю в першій третині ХХ століття відзначився осередок «Просвіти» с. Буцнів Тернопільського повіту (тепер Тернопільського району Тернопільської області). За даними матеріалів Державного архіву Тернопільської області, Центрального державного історичного архіву у м. Львів та краєзнавчих розвідок, читальня товариства «Просвіта» в с. Буцнів була заснована в 1896 році [13, с. 104; 6, арк. 27; 22, арк. 3]. Село Буцнів розташоване за 10 кілометрів від м. Тернополя й із самого початку діяльності члени буцнівської «Просвіти» активно співпрацювали з культурно-громадськими організаціями повітового міста. Представниками-активістами сільського осередку «Просвіти» були здебільшого священики, освічені мешканці села або заможні господарі, небайдужі до становища освіти та культури в селі.

До активізації національної свідомості селян особливо багато праці, старань і зусиль доклав тодішній парох Буцнева отець Ізидор Глинський. Отець Григорій Бойко у спогадах про село Буцнів пише: «З приходом пароха отця Ісидора Глинського українське життя в селі

відродилося. Молодий енергійний о. Исидор заклав читальню Просвіти, з допомогою парафіян збудував, за плянами архітекта Олександра Лушпинського, уродженця Буцневи, великий Народний Дім у полтавському стилі. Там була велика театральна зала, мала зала на вечірні читання, споживча коопертива та позичкова каса... Завдяки наполегливій праці о. Глинського моральний та матеріальний стан села кращав з року на рік. Отець Исидор особливо впливав на селян, щоб вони посилали своїх дітей до вищих шкіл» [12, с. 346–347]. Завдяки йому місцева читальня збирала мешканців села не тільки у вихідні чи свята, а майже кожного вечора [13, с. 104].

Отець Изидор неодноразово запрошував з Тернополя священників для відправи богослужінь і читання лекцій на різні теми, щоб люди могли почути більше інформації від освічених людей з повіту. У звіті буцнівської «Просвіти» за 1901 рік дізнаємося, що священник з Тернополя отець Вацик хвалив роботу отця Изидора як в духовній сфері, так і в освітній. Радив звертати увагу на культуру та мистецтво, зокрема театральне. У зв'язку з цим отець Изидор дав завдання активним членам «Просвіти» Петру Костіву, Михайлу Колясі, Андрію Наконечному, Денису Кушпінському та іншим організувати театральний гурток, придбати літературу, декорації, костюми, залучити до нього талановитих мешканців, виділивши на потреби гуртка 10 корон [6, арк. 1]. Брати участь у гуртку вважалося особливо почесно і престижно.

В період 1902–1903 років кількість членів буцнівської «Просвіти» становила 70–80 чоловік [6, арк. 2; арк. 4]. Багато з них брали участь в організації та підготовці театральних вистав: готували костюми та декорації, шукали приміщення театральної зали, бібліотекар читальні Денис Кушпінський закупив значну кількість літератури, яку використовував в тому числі для постановки вистав. Оскільки читальня тимчасово знаходилася в місцевого дяка Миколи Мельничука [6, арк. 5], сільська громада, збираючись по неділях і в свята, все більше почала думати про побудову Народного дому, де б можна було облаштувати великий зал для концертів і театральних постановок аматорів. У зв'язку з відсутністю приміщення та гідної підготовки членів гуртка в цьому році жодної вистави не відбулося [6, арк. 4; 5; 8].

Патріотична позиція місцевого священника та його помічників-одномудців в культурно-мистецькій сфері робила велику справу у селі, передусім серед учасників місцевої «Просвіти», кількість якої щороку збільшувалась. Незважаючи на те, що в першому та другому десятилітті ХХ століття галицькі землі входили до Австро-Угорської імперії і їм надавалася національна та культурна автономія, за час довголітнього перебування цих земель під панською Польщею ніхто не визнавав їх українськими, а тільки польськими територіями. Саме тому в цей час тиск польської культури на населення не припинявся. У звіті читальні «Просвіти» села Буцнів за 1903 рік заступник голови Михайло Коляса зазначав, що місцева влада намагається всіма способами перейти у навчання з української мови на польську [6, арк. 2]. Такі ж відомості знаходимо в тодішній україномовній пресі, які підтверджують тиск на українську культуру та мистецтво. Зокрема в газеті «Подільський голос» зазначається: «читальні «Просвіти» розвиваються добре майже у всіх селах Тернопільського повіту, зокрема в Буцневі, Білій, Мишковичах, острові, але відбувається натиск польськомовних на освіту шкільну. Так, пан Вербер, який учителює в Серединках біля Буцневи веде себе непристойно, пиячить, не навчає учнів грамоти і письма. Інспектор Хмурович йому не лише не перешкоджає, але й обіцяє дати управу двокласівки ще й в Буцневі» [17]. Це свідчить про те, що на противагу діяльності осередків «Просвіти» організації польського шовіністичного спрямування активізували свою роботу для заохочення місцевого населення перейти на їхню сторону. Зокрема в 1905 році в Буцневі та Серединках існувала читальня Товариства шкіл людських (ТШЛ). 12 червня того ж року аматорський гурток ТШЛ з Буцневи поставив у Тернополі одноактову виставу С. Стащика «Десять павільйонів» [14, с. 76]. Однак кількість членів польськомовних гуртків була незначною, репертуар непопулярний та й ентузіазму в акторів було значно менше, ніж в україномовних акторів-аматорів просвітян.

Не дивлячись на заборони розвитку української культури та мистецтва, завдяки старанням отця Глинського та сільських активістів театральний гурток буцнівської «Просвіти» активно розвивалася: кількість книжок в бібліотеці збільшувалася, підбирався цікавий

драматичний репертуар, декорації та костюми. В 1910–1911 році завдяки старанням сільських аматорів було зіграно 6 вистав [6, арк. 15]. Немає сумніву, що це були постановки драматичних творів як драматургів-класиків – І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Старицького, М. Кропивницького, І. Карпенка-Карого, так і маловідомих галицьких драматургів, які писали п'єси для аматорських драматичних гуртків при філіях товариства «Просвіта».

Події Першої світової війни призупинили театральну діяльність аматорів. В 1915 році майже все село було спалене [12, с. 347]. Багато чоловіків-буцнівчан мобілізували на війну. Не минуло це й членів театального гуртка: багатьох було вбито та поранено, чимало зникли безвісти. Майже десять років філія «Просвіти» не проводила активної роботи в культурно-мистецькому напрямі.

На початку 20-х років ХХ ст. після укладення мирних договорів землі Східної Галичини відійшли до Польщі. Незважаючи на гарантування польської влади культурної автономії українцям, тиск на українську культуру лише посилювався. За спогадами тодішніх мешканців, відбувалася насильна полонізація краю, не дозволялося навіть вживати назви «Україна», «український». Переслідувалися українські культурно-освітні, економічні товариства, робилися великі перешкоди та перепони для діяльності спортивних товариств та мистецьких гуртків [11, с. 111; 24, с. 3]. Подібну інформацію зустрічаємо і в польськомовній пресі, яка виходила в галицьких повітових містах, зокрема в Тернополі, де йшлося про необхідність опіки та поваги поляків з боку українського населення. Польські управителі розтлумачували місцевому населенню їхні права та обов'язки на тепер вже польських територіях, наказували дотримуватися законів, моральних та культурних настанов [23, с. 2].

У післявоєнний час дозвіл на відновлення діяльності філії «Просвіти» в Тернополі і по селах Тернопільського воєводства було отримано в 1921 році. Польська влада вороже ставилася до діяльності читалень «Просвіти», переслідувала активних діячів і намагалася використати будь-яку нагоду, щоб заборонити їхнє функціонування. Для показу концертів, вистав та інших урочин сільські громади змушені були брати дозвіл у повітовому старостві. Дуже часто просвітяни отримували заборони на свої прохання.

В Буцневі зміна статуту місцевої філії «Просвіти» відбулася 17 листопада 1925 р. [5, арк. 3], але сільські аматори почали організовувати вистави ще в 1923 р. В честь відзначення свята Петра і Павла голова читальні попросив дозволу в головного відділу «Просвіти» в Тернополі зіграти виставу «Дай серцю волю, заведе в неволю» М. Кропивницького, яка мала відбутися 12 липня 1923 року о 7 годині вечора [6, арк. 25]. Аналогічне прохання надсилалося і восени, коли отець Глинський просив міську владу дозволу на показ вистави «Ворожит» Г. Цеглинського, що мала відбутися 23 листопада 1923 р. [6, арк. 24].

В наступні роки театральне життя буцнівчан продовжувало активно розвиватись. У період 1926 – початку 1927 років театральний гурток нараховував 20 членів. Керівником гуртка обрали місцевого активіста і талановитого організатора Івана Зварича. За цей період було дано дві вистави [22, арк. 3].

Варто зазначити, що на початку 20-х років ХХ ст. товариство «Просвіта» утворило окрему театральну комісію, яка при філіях і читальнях координувала й організувала роботу аматорських театральних гуртків. З цією метою утворювали театральні бібліотеки, видавали підручники з організації аматорських театрів, друкували рекомендований репертуар із вказівками режисерів, ноти до вистав, публікували методичні поради з акторської та режисерської майстерності. Тому вже в середині 1927 року для покращення мистецького рівня аматорів за сприянням отця Ізидора драмгуртківці почали випускати журнал «Аматорський театр». Завдяки регулярним репетиціям та акторським вмінням аматорів відбувся показ двох вистав, внаслідок чого дохід гуртка становив 20 злотих [6, арк. 33].

Як видно, діяльність аматорів в подальший період свого розвитку лише покращувалася: поповнювався драматичний репертуар, довідкова та методична література. Місцеві мешканці допомагали аматорам слухними порадами, сприяли в пошитті костюмів, оформленні сцени та виготовленні декорацій. Незважаючи на політику пацифікації з боку польської влади, драматичний гурток найбільше розвивався саме в першій половині 30-х років. У звіті за 1930 рік голова «Просвіти» Ізидор Глинський писав: «... аматорський драматичний гурток активно

розвивається і здобуває артистичність» [6, арк. 39]. В 1931 році буцнівські самодіяльні актори, керівником яких став сільський дяк Микола Мельничук, представили глядачам 14 вистав і отримали з них доходу понад 700 злотих [6, арк. 39]. Кількість членів драмгуртка залишалася незмінною ще з середини 20-х років і становила 20 осіб [22, арк. 10]. Ще одним доказом активної діяльності аматорів в цей рік було прохання до тернопільського осередку «Просвіти» про показ вистави «Безталанна» І. Карпенка-Карого, яка мала відбутися 6 грудня 1931 року [6, арк. 38]. В 1932 році читальня «Просвіти» знаходилася в помешканні активного громадсько-політичного діяча села Йосипа Дмитришина [5, арк. 3]. За цей період аматори під керівництвом Миколи Мельничука дали 6 вистав [22, арк. 17].

Значну частину коштів за показ вистав члени драмгуртка витрачали на поповнення сільської бібліотеки при читальні. Місцевий краєзнавець Б. Нововсядлий зазначає: «У 1932 р. у бібліотеці нараховувалося до 500 українських книжок. Гроші на придбання нових книг для бібліотеки читальня брала з отриманої виручки від вистав місцевих аматорів. І вже у 1935 р. число книг зросло до 670 штук» [13, с. 105].

На зміну довголітнього голови буцнівської «Просвіти» Ізидора Глинського прийшов отець Михайло Кулинич, який також не був байдужий до діяльності драматичного гуртка на селі. Підтвердженням цього є заяви та дозволи для постановки аматорських вистав, які збереглися в документах та протоколах буцнівської філії «Просвіти» за 1932 рік. Як і його попередник, отець Михайло змушений був звертатися за дозволом для постановки вистав у міське староство. У звіті буцнівської «Просвіти» за 1932 рік знаходимо: «Український аматорський кружок при читальні «Просвіта» в Буцневі просить дозволу на урядження вистави «За батька» Б. Грінченка – драму на 5 дій, яка відбудеться 6 березня 1932 року в 18 год. в залі місцевої читальні» [4, арк. 159]. Аналогічне прохання отець Михайло відіслав і 19 квітня 1932 року для дозволу зіграти аматорську виставу під назвою «Ніч під Івана Купала» М. Старицького, яка мала відбутися 1 травня 1932 року в 7.30 вечора в залі читальні. У цьому проханні, як і в попередньому, голова читальні зауважував, що зібрані за показ вистави кошти будуть призначені для бібліотеки читальні [4, арк. 44].

Окрім членів буцнівської «Просвіти», театральні вистави організовували також і інші товариства та гуртки. Так, Др. Яворський – голова спортивного товариства «Поділля», яке функціонувало в Буцневі, у проханні до міського староства в Тернополі просив дозволу на влаштування аматорської вистави під назвою «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, яка мала відбутися 15 лютого 1932 р. в домі читальні «Просвіти» в Буцнево о 6 годині вечора [2, арк. 14]. З цією ж метою надсилали прохання до міського староства і члени буцнівського гуртка «Рідної школи», просивши дозволу для проведення 20 серпня 1933 року о 6 год. вечора в домівці читальні «Просвіта» села Буцнево святкового дійства-імпрези «Вечір дітей» [3, арк. 33]. Це ще раз підтверджує велике прагнення тодішнього населення до розвитку та поширення українського театрального мистецтва, в якому висвітлювалися події з історії, культури та побуту українців.

В 1933 році головою буцнівської «Просвіти» став молодий священник Василь Курилас. Під його головуванням аматорський драматичний гурток мав свого керівника – Андрія Хмарника і режисера – Євгена Лукомського, який багато уваги приділяв сценічним тонкошам та акторській майстерності аматорів. Крім цього, пан Лукомський придбав театральні костюми – 2 козацькі жупани і 5 шароварів, а також декорації у вигляді природних краєвидів. Звертаючи більше уваги не на кількість постановок, а на їхню якість, аматори під керівництвом Євгена Лукомського дали 3 вистави: драми «Нешасне кохання» Л. Манька, «Дівочі мрії» С. Ковбеля та комедію М. Гоголя «Сорочинський ярмарок» [22, арк. 21–22].

У зв'язку з активізацією в середині 30-х років політичної діяльності серед місцевого населення молодь об'єднувалася в політичні партії різного спрямування – від правонаціоналістичних, до партій пробільшовицького спрямування. Багато членів драмгуртка також брали участь в цих організаціях. У звітах, протоколах та листуваннях про діяльність читальні товариства «Просвіта» в селі Буцнів є відомості, що в середині 1930-х років радикально налаштована молодь входила у виховну молодіжну організацію «Каменярі». Її членами серед інших були Микола Дмитришин, Іван Зварич, Василь Бойко [22, арк. 23], які

брали активну участь в театральному гуртку, а Іван Зварич і Микола Дмитришин були його керівниками. Їхня політична активність значною мірою впливала на загальну атмосферу колективу, а також підбір репертуару гуртка.

В наступні роки театральним гуртком керував завідувач бібліотеки Василь Мокрій. Він як людина освічена і дбаюча за стан освіти та культури в селі великого значення приділяв місцевому драматичному гуртку. Під його керівництвом гурток становив найбільше учасників і в 1934 р. його кількість досягла 32 осіб. Василь Мокрій багато дбав також і про сценічне оформлення вистав: стан декорацій, кількість театального приладдя і костюмів. Багато працював він і над репертуаром гуртка, підбираючи для постановки вистав найбільш популярні того часу п'єси [22, арк. 24–25]. В 1935 р. в театральній бібліотеці гуртка, керівником якого залишався Василь Мокрій, нараховувалося 45 драматичних п'єс різних жанрів, збільшувалася кількість декорацій, костюмів та іншого театального приладдя. Впродовж року аматори підготували та показали 4 вистави: «Безбатченко» М. Старицького, «Невольник» М. Кропивницького, «Мати» Г. Косинки, «Довбуш» Я. Косовського [6, арк. 58–59]. Під час щорічних зборів філії «Просвіти» Василь Мокрій порадив керівництву організувати для гуртка театральні курси з метою покращення акторської майстерності учасників, а для керівника гуртка – режисерських навичок [6, арк. 59]. В наступному 1936 році театральний гурток працював над постановками нових вистав. Його кількість становила 32 особи. Керівниками були Василь Мокрій і Микола Дмитришин. Учасники гуртка і надалі володіли декораціями, театральним приладдям і костюмами. Впродовж року аматори дали 2 вистави: «Пещена дитина» та «Зрада» [6, арк. 62–63]. У 1937 р. кількість членів гуртка зменшилась до 25 чоловік. Керівництво гуртка очолювали Василь Мокрій, Микола Дмитришин та Іван Зварич. В театральній бібліотеці збільшувалася кількість драматичних п'єс. В поточному році аматори представили на суд глядачів 6 вистав. Серед них: «Лицар ночі» Б. Лепкого, «Дай серцю волю, заведе в неволю» М. Кропивницького, «Іхав стрілець на війноньку» М. Вороного, «Десятник Люлька» Б. Пирятинського [6, арк. 66–67]. На зборах філії «Просвіти» отець Василь Курилас наголошував, щоби нове керівництво подбало про постановку релігійних драм на сцені, а бібліотекар і керівник гуртка Василь Мокрій придбав п'єси на релігійну тематику [6, арк. 69]. У 1938 р. театральний гурток продовжував функціонувати в кількості 25 чоловік. Керівники гуртка мали свій театральний довідник, театральні декорації, приладдя і костюми, але небагато. Під час показу вистав деякі декорації, тим паче костюми, нищились, а шити чи купувати нові можливості не було. Саме через це їхня кількість поступово зменшувалась. Впродовж року аматори показали 5 вистав: «Украдене щастя» І. Франка, «Пройдисвіт» М. Вовчок, «Жидівка вихрестка» І. Тогобочного, «Мати наймика» Т. Шевченка, «За ближніх» невідомого нам автора [7, арк. 31–32].

До складу театального гуртка входила здебільшого активна молодь, яка брала участь ще й в хоровому, танцювальному гуртку та духовому оркестрі. Аматори читали різножанрові літературні твори історичної, соціально-побутової та релігійної тематики, вивчали найпопулярніші драматичні п'єси, відвідували вистави в Тернополі та інших околичних селах. Завдяки старанням і таланту цих молодих людей керівникам гуртка вдавалося здійснювати театральні постановки на високому мистецькому рівні.

За моральними нормами цих часів жінок неохоче брали в члени «Просвіти» [6, арк. 47–49], а тим паче у драматичний гурток. Тому дівчат в театральному гуртку було менше, ніж хлопців. Це викликало певні труднощі при виборі жіночих ролей, але завдяки режисерським здібностям керівників гуртка й акторській майстерності аматорів чоловічої статі вистави проходили з великим успіхом. Учасники гуртка виступали не лише в Буцневі, але й в сусідніх селах та містечках [14, с. 84]. Завдяки розвідкам місцевого краєзнавця Б. Новосядлого можна дізнатися імена акторів-аматорів, які брали участь в буцнівському театральному гуртку. Зокрема, це Нестор Басняк, Марія Ворожбит, Левко Бойко, Мирослав Костів, Петро Городинський, Нестор Залісковий, Олеся Звір, Теодозій Коцюба, Емілія Кійовчик, Григорій Дмитришин, Максим Коцюба, Василь Лебединський, Петро Коцюба, Марія Трут, Микола Тарноруда, Василь Ворожбит, Михайло Бойко, Григорій Віблій, Василь Бойко, Григорій Карабін, Йосип Віблій, Василь Дмитришин, Йосип Бойко, Стефан Зварич, Юлія Хмарник, Іван

Кондратишин, Яків Сорока, Марія Безноса, Василь Коляса, Олеся Костів, Йосип Бойко, Марія Кондратишин, Йосип Костів, Стефанія Паліковська, Петро Бойко, Йосип Рожук, Йосип Костів, Максим Наконечний, Ганна Лебединська, Стефан Ворожбит, Емілія Городинська, Мирослав Віблій [13; 14].

Після приходу в 1939 році на територію Західної України радянської влади товариство «Просвіта» припинило свою діяльність. Культурно-мистецьке життя почало поступово занепадати. Радянська влада чинила ще більші перешкоди, ніж польська чи австрійська. Читальні та народні доми націоналізували і перетворювали у склади та промислові приміщення. На місцевих активістів чинився великий тиск: багато членів переслідували, арештовували та відсиляли в Сибір, а події Другої світової війни повністю припинили діяльність буцнівського театрального гуртка. Василь Лебединський як член Організації Українських Націоналістів був ув'язнений і загинув у більшовицькій тюрмі, Григорій Карабін – у фашистському таборі. Іван Зварич загинув на фронті у Латвії. Олеся Звір була репресована вже після війни органами Комітету Державної Безпеки, а Петро Городинський, переживши фашистський концтабір, емігрував до Канади [13, с. 106]. Інших членів гуртка також чекали важкі випробування німецької, а пізніше радянської окупації.

Отже, завдяки старанням сільського духовенства, активістів філії «Просвіти», керівників та режисерів драматичного гуртка аматори своїми театральними постановками залишили вагомий слід в мистецькому житті села першої третини ХХ ст. Незважаючи на усі перепони та заборони, які чинила місцева влада на діяльність буцнівських просвітян, учасники театрального гуртка підносили культурно-освітній рівень місцевих мешканців, виховували в них художні смаки та національно-патріотичні почуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боньковська О. Театральний процес на західноукраїнських землях у 1918–1939 роках / О. Боньковська // Історія українського театру: У 3 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; [редкол. : Г. А. Скрипник (голова) та ін.]. – К., 2009 // Т. 2: 1900–1945 / Л. Барабан, В. Гайдабура, О. Красильникова, Ю. Станішевський та ін. ; [редкол. тому : І. Юдкін (відп. ред.), О. Шевчук (відп. секретар)]. – 2009. – С. 533–582.
2. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 1, спр. 159. Заяви керівників українських товариств на проведення платних аматорських вистав за 1932 р. – 33 арк.
3. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 1, спр. 254. Заяви керівників українських товариств і дозволи повітового староства на проведення вистав, вечорів і грошових зборів за 1933 р. – 67 арк.
4. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 1, спр. 156. – Заяви українських товариств читальні «Просвіта» і дозволи повітового староства на проведення платних аматорських вистав. Том I за 1932 р. – 160 арк.
5. Державний архів Тернопільської області, ф. 3. Тернопільське повітове староство, оп. 2, спр. 1253. – Статут і періодичні відомості повітового староства та читальні українського товариства «Просвіта» про зміни складу керівників в с. Буцнів Тернопільського повіту за 1933–1938 рр. – 28 арк.
6. Державний архів Тернопільської області, ф. 294. Філія українського товариства «Просвіта» в м. Тернополі, оп. 1, спр. 2. Документи (протоколи загальних зборів членів читальні, звіти) про діяльність читальні «Просвіта» у с. Буцнево за 1902–1939 рр.). – 73 арк.
7. Державний архів Тернопільської області, ф. 294. Філія українського товариства «Просвіта» в м. Тернополі, оп. 1, спр. 173. Звіти про керівний склад та діяльність читальні «Просвіта» у селах Вел. Бірки, Байківці, Баворів, ... Буцнево... за 1938 рік. – 108 арк.

8. Зуляк І. Репертуар аматорсько-театральних гуртків «Просвіти» міжвоєнного періоду / І. Зуляк // Мандрівець. Всеукраїнський науковий журнал / [ред. колегія : Алексюк А., Брик М., Брюховецький В. та ін.]. – 2005. – № 6 (59). – листопад–грудень. – С. 12–21.
9. Казимиров О. Український аматорський театр: дожовтневий період / О. Казимиров. – К. : Мистецтво, 1965. – 133 с.
10. Лоза Ю. Коротка історія села Петриків / Юліян Лоза. – Тернопіль : Поліграфіст, 2002. – 108 с. : іл.
11. Мацьків В. Пацифікація в Тернопільщині / Володимир Мацьків // Шляхами Золотого Поділля. Регіональний збірник Тернопільщини / [ред. колегія В. Лев, Г. Лужницький, Р. Миколаєвич, В. Мацьків]. – Т. II. – Філадельфія, ПА., 1970. – С. 110–120.
12. Назаркевич-Джигало Є. Буцнів / Євгенія Назаркевич-Джигало, о. Григорій Бойко // Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина. Регіональний історично-мемуарний збірник / [ред. колегія Р. Миколаєвич, П. Гайда, М. Кінасевич]. – Т. III. – Регіональне об'єднання Тернопільщина. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто. – Філадельфія, Па., ЗСА, 1983. – С. 345–347.
13. Новосядлий Б. Т. Бунців. Екскурс у минуле на хвилях любові. Історико-краєзнавчий нарис / Богдан Теодорович Новосядлий. – Тернопіль : Джура, 2006. – 296 с.
14. Новосядлий Богдан. Бунців – село над Серетом. Історико-краєзнавчий нарис / Богдан Теодорович Новосядлий. – Тернопіль : Оперативний друк, 1998. – 216 с.
15. Палуб'як Б. Білецькій «Просвіті» – 120 звитяжних весен. Історико-публіцистичного характеру / Богдан Палуб'як. – Тернопіль : Джура, 2007. – 752 с.
16. Пилипчук Р. Український аматорський театр на Закарпатті / Р. Пилипчук // Народна творчість та етнографія. – 1966. – №1. – С. 18–27.
17. Подільський голос. – 15 квітня, 1904. – Ч. 8.
18. Савак Б. Сторінки історії «Просвіти» в Денисові / Б. Савак // «Просвіта» в Денисові (матеріали виступів на святковій академії, присвяченій 120-річчю реєстрації першої читальні «Просвіти на Тернопільщині» / [упоряд. Б. Савак]. – Тернопіль–Козова–Денисів, 1995. – С. 15–22.
19. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина ХІХ – кінець 30-х років ХХ ст.) / Борис Петрович Савчук. – Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 138 с.
20. Сковчиляс І. Історія Борщівської «Просвіти» / Ігор Сковчиляс // Літопис Борщівщини. Історично-краєзнавчий збірник. – Вип. 2. – Борщів : МП Чумацький шлях, 1993. – С. 21–31.
21. Степанюк С. Аматорські театральні колективи та сценічні постановки на території Волинського воєводства / С. Степанюк // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Історичні науки. – 2010. – № 1. – С. 70–76.
22. Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 348. Товариство «Просвіта», м. Львів, оп. 1, спр. 1396. Звіти, протоколи та листування про діяльність читальні «Просвіта» у с. Буцнів (1925–1938 рр.). – 27 арк.
23. Głos polski. – Tarnopol, 26 czerwca, 1921. – № 26. – S. 2.
24. Głos polski. – Tarnopol, 23 stycznia, 1921. – № 4. – S. 3.